

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds H. Amelink, Lekdijk 82 b, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Rotterdamse Rijweg 174, Rotterdam-8

J. KEUNING — NIJMEGEN

Een begin van geluk

De vreze des Heren is het begin der wijsheid.

Psalm 111 : 10

Voor wie mocht menen dat dit woord eerder in de studeerkamer dan in de huiskamer past is het goed te bedenken dat de psalmen 111 en 112 bij elkaar horen. En in psalm 112 worden juist in verband met die vreze des Heren (vers 1) prachtige dingen gezegd over het gezinsleven. Je zou kunnen zeggen dat psalm 112 die spreuk uit psalm 111 opneemt en de huiskamer binnendraagt en daar aan de muur hangt.

En dat is ook geen wonder. Want wijsheid, — dat is voor de bijbel geen abstracte, theoretische kennis, maar veel eerder iets wat je levenskunst zou kunnen noemen. Als je wijs bent, dan neem je in al die verschillende situaties die zich dagelijks aan je voordoen de juiste beslissingen. Dan weet je in netelige kwesties een gelukkige oplossing te bewerken. Dan weet je door de praktische problemen waarmee je te maken krijgt op een gezonde manier heen te komen.

Want — en dát vooral — wie wijs is kan met de mensen overweg. Met gemakkelijke mensen en met moeilijke mensen. Hij vindt altijd wegen naar de ander toe. Omdat hij voor die ander openstaat. Omdat hij die ander werkelijk ziet, met zijn zwakke kanten en zijn sterke punten, — die ander met zijn behoefte aan licht en warmte, met zijn hunkering naar leven en bloei. Omdat hij luisteren kan. Omdat hij aandacht heeft. Daarom weet hij de ander ook altijd goed te doen. Hij neemt obstakels weg. Hij geeft de verwijdering geen kans. Hij maakt vrede.

Voor wie bij die uitdrukking „vreze des Heren“ God direct als een soort boeman mocht zien is het goed héél psalm 111 te lezen. Want die psalm staat immers vol van Gods heilbrengend ingrijpen. Vol van de uittocht uit Egypte, de intocht in Kanaän, vol van Gods genade en Gods barmhartigheid (vers 4).

En dat God zó is, dat mogen wij nu helemaal in rekening brengen. Dat mogen we van a tot z verdisconteren, wanneer we in onze omgang met de burens, bij gezinsplanning en beroepskeus zijn stem horen: doe dat, en je zult leven. Zo mogen we ons laten meenemen door Hem, die ons achter zich aan roept en ons de weg wijst, dwars door de verwarring en de chaos, dwars door de problemen die wij geschapen hebben, en dwars door de bende die wij er van semaakt hebben. Op weg naar het heil dat komt, en naar Gods vrede, naar een lachende wereld vol mensen, die geleerd hebben wat het is: sámen te leven, samen met God, en samen met elkaar.

Als je zo God vreest, vol vertrouwen op Hem, vol hoop op Hem, vol aandacht voor Hem, dan heb je het begin, het geheim van de wijsheid.

Het gaat dus om wijsheid voor gewone mensen. Om de wijsheid die iedere vader, iedere moeder, ieder kind nodig heeft om te leven en gelukkig te zijn. In de huiskamer waar het gezin bezig is. En in de kleine kring van familie en kennissen. En in de wijde wereld, vol met mensen.

En het gaat om wijsheid in al de problemen, waarin we vandaag geworpen worden. Zodat je een weg vindt, Gods weg met jou, in het jong-zijn en het volwassen worden, in het heen-groeien naar je pensioen en naar een bejaardenwoning en naar het graf.

We hoeven elkaar echt niet wijs te maken dat de moderne levensvragen wel door de wetenschap worden bekeken en opgelost. Die problemen worden langs vele wegen op onze huiskamer-tafels gedeponeerd.

En we moeten onszelf er ook maar niet aan wennen, dergelijke vraagstukken als theoretische kwesties te behandelen, — kwesties, waarover we weliswaar heftig, maar dan toch vrijblijvend met elkaar kunnen discussiëren. Want vroeg of laat worden van ons allemaal de praktische beslissingen gevraagd over kinder-

tal en sterilisatie, over euthanasie en het gebruik van oude of nieuwe, verboden of op artsen-recept voorgeschreven drugs, over de nivellering van jouw hoge inkomen, over bedrijfsfusies en over dingen, waaraan we vandaag nog niet eens denken.

Wat is in dat alles wijsheid? Wat is in dat alles de weg vooruit, de weg naar het leven?

Is dat soms wat de dames-bladen verkondigen? Of de wijsheid van het televisie-forum? Of wat iedereen zegt? Of wat de wetenschap decreteert. Is dat een wijsheid die je krijgt door zo breed mogelijk geïnformeerd te zijn? Of is het soms een wijsheid die je opdoet in de nieuwste spelletjes: van lichamelijke expressie tot sensitivity-training?

Natuurlijk, al die dingen zijn op hun eigen plaats en in hun eigen functie goed, en ze maken wijs en verstandig. Dames-bladen zijn goed. Waarom niet? En een brede informatie is zeker goed. En de wetenschap ook. En de sentivity-training ook. Al hebben ze allemaal hun eigen (soms grote) gevaren, — daar niet van. Maar ze zijn goed en ze zijn nuttig en ze maken wijs. Zeker.

Maar is dat de wijsheid, waarmee we er komen?

Als dat onze wijsheid is, dat we niet méér nodig hebben, dat we onze weg wel vinden dank zij wetenschap en techniek en psychologie en sociale vaardigheid, — dan zegt de bijbel: ja maar, de vreze des Heren is het begin van de wijsheid.

Onze wijsheid? Maar God heeft in Christus onze wijsheid juist tot dwaasheid gemaakt. Onze wijsheid, — dat is de wijsheid die Christus aan het kruis bracht. Dat is de wijsheid waarmee wij altijd weer struikelen over dat woord van Christus: wie zijn leven zal willen verliezen, — die zal het behouden.

Want wij willen ons leven niet verliezen. En we willen helemaal niet geloven dat we het zo behouden zullen. En dus zijn we wijs, en we gaan vechten voor onszelf. Als het moet — en hoe gauw moet het niet? — tégen de ander.

Tegen de mensen om je heen. Tegen je man of je vrouw, omdat zij anders te kort komt. Tegen je ongeboren kind, omdat jij anders geen leven meer hebt. En tegen de kinderen die je wel wenste, maar die later zo lastig bleken. En tegen iedereen die een bedreiging voor je is. Tegen harde rijken en tegen gewelddadige armen. Tegen lastige bejaarden en tegen verminkte, geschonden mensen, die te veel plaats innemen, en te veel aandacht en energie vragen.

We vechten. En we vechten ons dood. Maar de wijsheid die van boven is (Jakobus 3 : 13-18) begint daar, waar de Here God gevreesd wordt. Waar de verwondering is over zijn ontferming. De vreugde over zijn verlossend ingrijpen. Waar we, ondanks alle autoritaire wijsheden die op ons worden afgevuurd, als het moet tégen janken-alleman in, Gods lof in stand houden. Niet geleerd. In veel opzichten — hoe kan het ook anders? — slecht onderlegd en onvolledig geïnformeerd. Maar wel wijs. En daarom levend en gelukkig.

Als Salomo aan het begin staat van zijn regering, zegt God tegen hem: vraag me maar wat je wilt hebben. En dan zegt Salomo: geef me alstublieft wijsheid. Dat voor al.

En dan komt Gods antwoord: omdat je niet gevraagd hebt om voorspoed en om een lang leven, maar om wijsheid, — daarom zal ik je wijsheid geven, meer dan iemand anders. Maar daarom krijg je ook voorspoed. Daarom zal het je welgaan. Daarom zul je leven.

En als wij deze tekst uit psalm 111 dan misschien wel niet aan de muur hangen, maar laten schrijven op de „tafelen van ons hart“, als we God vrezen en Jezus Christus volgen, dan is dat het begin van onze wijsheid. En: een begin van geluk.

IN DIT NUMMER

Pagina 189
ds J. Keuning,
Een begin van geluk

Pagina 190
ds G. Janssen,
In de crisis

Pagina 191
Prof. C. Veenhof,
De breuk tussen G.P.V.
en N.E.V.

Pagina 192-193
ds H. Amelink,
Paulus' brief aan de
Galaten

Pagina 194
Boekbesprekingen

Pagina 195
Prof. C. Veenhof,
Persschouw

G. JANSSEN — AMSTERDAM

In de crisis

■ De kritische geest

De kritische geest, waarin we in de nummers van 25 mei en 1 juni j.l. het een en ander opmerkten, is momenteel een grootheid, die door bepaalde tendenzen gekenmerkt wordt. Hij is niet maar een geest, die bepaalde gebreken aanwijst, dat doet het evangelie ook, zagen we in het nummer van 1 juni. En het doet dat dieper en meer omvattend. Het laat die gebreken zien als zonden. Het laat achter bepaalde, verkeerde verhoudingen de boosheid van het menselijke hart zien. De kritische geest is een zaak van andere orde. Critisch heet hij, omdat hij met het bestaande niet tevreden is en tegen het bestaande keert, hij zich omdat hij geboren is uit een bepaalde wereldbeschouwing, waaraan dit bestaande niet beantwoordt. En deze wereldbeschouwing is niet ontleend aan de Bijbel, maar aan iets anders, aan — kort gezegd — een of andere vorm van humanisme. Daarom kunnen op bepaalde punten deze kritische geest en de kritiek van het evangelie elkaar wel eens raken, maar ze zijn elkaar toch ten diepste vreemd. Dat moeten we goed in de gaten houden. Wie hier niet goed onderscheid loopt gevaar in zijn kritiek vanuit het evangelie een huwelijk te sluiten met de kritische geest, dat twee partners verbindt voor wie een werkelijk samenleven een onmogelijke zaak is.

—o—

Een van de kenmerken van de kritische geest is het aanschoppen tegen alle bestaande instellingen en ordeningen. Met een deftig woord noemt men dit het anti-institutionalisme. Al de fiolen van de toorn van de kritische geest worden leeggegoten op de ordeningen en structuren van de tegenwoordige samenleving, op de bestaande zeden en gewoonten, op heel het oude levenspatroon. Het vaste, blijvende, bindende, al het statische moet het ontgelden.

Het is bijzonder boeiend na te gaan, wat de diepere wortels zijn van deze nogal om zich heen grijpende beweging der geesten in onze tijd. Ik denk dat daarbij heel wat ter sprake zou moeten komen en dat een verschijnsel als de culturele revolutie in China van al weer enkele jaren geleden daarbij niet aan onze aandacht zou moeten ontsnappen. We zouden daarin wel eens op een duidelijke wijze gedemonstreerd kunnen zien, waar de diepste oorzaken van dit verschijnsel liggen. Zover behoeven we momenteel echter niet te gaan.

Het verschijnsel van het anti-institutionalisme ligt er en ieder kan het constateren, tot in kerkeradsverslagen toe. U denkt vermoedelijk aan de kritiek op en weerzin tegen een „vaste” organisatie, tegen bepaalde vaste regels, althans tegen het schrifte-

Kerkelijk Leven

lijkt vastleggen ervan, indien ze niet direct zijn voorgeschreven in de Heilige Schrift en dan — zo zegt men, hoeft het niet meer, want dan is het reeds vastgelegd. Maar ik denk nu toch aan iets anders. In het kerkeradsverslag van een grote stadsgemeente — een universiteitsstad — stond het volgende te lezen: De raad heeft uitvoerig stil gestaan bij het punt kerkelijke huwelijksbevestiging in het geval dat twee jonge mensen reeds vóór de burgerlijke huwelijksvoltrekking samen wonen. De raad besloot dat in dergelijke gevallen een verzoek om kerkelijke huwelijksbevestiging niet kan worden ingewilligd.

Tot zover het bericht.

De bijzonder zorgvuldige formulering maakt wel duidelijk dat we hier niet met een incidenteel geval te doen hebben, maar met een meer voorkomend verschijnsel, al behoeft dat nog niet in de eigen gemeente te zijn. En daarin heeft deze kerkeraad gelijk.

■ Het verschijnsel als zodanig

Voor een rechte beoordeling van deze zaak lijkt het me nodig het bovengenoemde anti-institutionalisme in rekening te brengen. Men kan natuurlijk geladen volzinnen schrijven over de huidige losbandigheid, maar ik vrees dat men dan zijn doel voorbij schiet. Er is m.i. in de eerste plaats iets anders aan de hand. De algemene geest, het huidige levensgevoel is gericht tegen alle officiële handelingen en instellingen. De klem, de noodzaak ervan wordt niet meer zo gevoeld, ja het eigen besef verzet zich daartegen min of meer. Het gevestigde wordt gemakkelijk vereenzelvigd met het uiterlijke, dat soms ontaardt in het schijnheilige, in wat tot een verouderd en slecht bevonden levenspatroon behoort. Men gaat er slechts noodgedwongen toe over. Het zelf gekozen, in vrijheid beleefde is toch het eigenlijke, het ware, verre te verkiezen boven het geijkte.

Natuurlijk was er met betrekking tot het huwelijk vroeger ook wel iets van deze aard. Het smalen op „het boterbriefje” is echt niet van recente datum. Maar vroeger waren het de vrijbuiters, die er zich niets van aantrokken en ze deelde in de publieke afkeuring. Dat is nu aan het veranderen. En daaraan is de geest van onze tijd niet onschuldig. Hij werkt dit in de hand. We zien dat ook in de huwelijkswetgeving. De echtscheidingen nemen niet alleen toe, ze zijn ook wettelijk vergemakkelijkt. We zeggen niet teveel als we beweren dat het huwelijk als instelling in de crisis is geraakt. Daarom is het samenwo-

nen van jonge mensen als ik het goed zie niet allereerst een kwestie van het zevende gebod, maar van het vijfde, dat handelt over de kwestie van het gezag in de samenleving en haar orde. Men versta mij wel. Ik zeg niet dat het zevende gebod er niet mee te maken heeft. Maar de crisis, die zich momenteel bezig is te voltrekken t.a.v. het huwelijk, is er in de eerste plaats een van het vijfde gebod. Want het betreft hier niet een samenleven van nu eens met deze, dan met een ander, maar van twee, die elkander trouw willen blijven en op de duur ook wel zullen gaan trouwen, tenminste dat van plan zijn, maar wanneer ze de tijd daarvoor geschikt achten. M.a.w. samenwonen voor het huwelijk, zonder dat daarbij een „het eerst proberen of het gaat” in geding is. Uiteraard zijn dit dan de „gunstige gevallen”. Hier treedt duidelijk een miskennis van het huwelijk als instelling aan de dag.

■ Het huwelijk als „scheppingsorde”

Want wat is het huwelijk eigenlijk?

Bavinck begint zijn met de meesterhand geschreven boek: Het christelijk huisgezin, met deze lapidaire zin: „De geschiedenis van het menselijk geslacht begint met een bruiloft.” Daarmee plaatst hij het huwelijk in het geheel van Gods bedoeling met zijn schepping van een wereld, waarin op Hem alles heeft te zijn gericht. Het is niet een zaak tussen twee mensen alleen, worstelend in hun verlangens en goedvinden, maar een instelling van de Here God Zelf, die man en vrouw schiep naar Zijn beeld Hem te dienen. Het huwelijk behoort tot de structuur van het door God geschapen leven en is een zaak, die op allerlei wijze met heel dat leven in zijn verschillende vormen verweven is: met de families, de staat, de kerk, voor wat betreft de er uitgeboren kinderen; met heel het brede mensenleven in al zijn schakeringen. In individualistische opvatting ervan staat buiten de werkelijkheid. Er wordt in onze tijd, waarin de structuren van de samenleving onder het spervuur van de kritiek liggen, van theologische zijde gezegd dat ordeningen in feite secundaire systemen zijn — zie het artikel van 1 juni in dit blad. Dat moge waar zijn van bepaalde ordeningen, wier vormgeving aan ons mensen is te danken, het huwelijk valt daar niet onder. Dat is van Goddelijke orde. Het mag in verschillende tijden op verschillende wijze tot stand gekomen zijn — met inschakeling van de familie, de overheid, de kerk — maar als zodanig is het een van Goddelijke orde en altijd een orde, een officiële, openlijke en erkende instelling, die naar het Woord van God man en vrouw voor hun leven aan elkaar verbindt in liefde en trouw. Wat Góds samengevoegd heeft, scheidde de mens niet, Matth. 19:6. Man en vrouw sluiten zelf het huwelijk, maar als ordening van God die staat in het geheel van de menselijke samenleving en daarom publiek ten overstaan van. Dit is eigen aan het huwelijk. En zo vindt het ook zijn erkenning in de wet, in de voorrechten en verplichtingen die er inhaerent aan zijn, voorrechten, waarin ook de uit het huwelijk geboren kinderen in de samenleving delen: recht op verzorging, erfrecht, enz.

■ Het huwelijk in een zondige wereld

Dit alles is van bijzondere betekenis ook als bescherming van de huwelijkspartners in een zondige wereld. Het opgenomen zijn samen in het huwelijk in dit geheel trekt een beschermende muur rondom het huwelijk.

Want we moeten de kracht van de zonde niet onderschatten. In idealisme wordt de band aan elkaar vaak gelegd. Maar de praktijk is dat het twee zondige mensen zijn die zich aan elkaar verbinden, met al de gebreken die zij hebben. De zonde, die in het hart leeft, werkt storend en stelt menig keer de liefde op een zware proef. Vaak alleen in de weg van strijd worden de opkomende moeilijkheden overwonnen. Daarbij klemt dan het gebed tot liefde en trouw samen met de verantwoordelijkheid, die de getrouwen hebben in het huwelijk als „instituut”, als van God gegeven instelling in het geheel van de menselijke samenleving.

De echtscheiding is in onze tijd vergemakkelijkt, het is algemeen bekend. Maar in de meeste gevallen is zij vanwege deze aard van het huwelijk in het geheel der samenleving met zijn wettelijke status en verplichtingen toch niet een geringe zaak. Daar zit een stuk bewaring in voor willekeur en lichtzinnigheid t.a.v. elkaar. Een stuk huwelijksbeveiliging, dat is ook bescherming tegenover elkaar in „critieke” situaties, al is dit wel bezig te verslappen door de toenemende saecularisatie van heel onze Westerse samenleving. Christenen hebben daaraan echter niet mee te doen, maar zoveel als in hun vermogen is daar een dam tegen op te werpen. Ze hebben daarom ook in de kwestie van het huwelijk stand te houden en het Woord van God daarover te spreken en Zijn licht daarover te laten schijnen. Ik geloof dat de kerkeraad, uit wiens verslag ik citeerde, dat op zijn wijze en in zijn omstandigheden heeft gedaan, al zal in de praktijk de pastorale zorg zeker niet ontbreken. Het besluit zelf is in zijn gepubliceerd zijn m.i. reeds een stuk pastorale zorg!

■ De kwestie van het zevende gebod

Het samenleven voor de burgerlijke huwelijksvoltrekking gaat in tegen heel de boven geschetste aard en situatie van het huwelijk. 't Is een samenleven, geen huwelijksleven en betekent een ingaan tegen het vijfde gebod. Het is een opzij schuiven van het door God en Zijn „dienaren” geordende leven en een zich niet door hun hand laten regeren, maar rustig (?) eigen gang gaan.

Maar daaraan verbonden is het toch ook in strijd met het zevende gebod. Niet omdat het seksuele leven zelf in strijd met Gods wet zou zijn — het tegendeel is het geval. Maar omdat het, wanneer het zich niet geeft in Zijn orde, een overtreden wordt van Zijn wet voor het seksuele leven, zoals die in het zevende gebod ons voorgehouden wordt. Gij zult niet echtbreken. Het zevende gebod veronderstelt het huwelijk! (Prof. dr J. Koole in De tien geboden, pag. 111).

Wat onze tijd nodig heeft is een onderwijzing uit de Heilige Schrift in confrontatie met wat die tijd beweegt, niet op lamenterende wijze, maar met fundamenteel ingaan op de kwesties.

C. VEENHOF — KAMPEN

De breuk tussen G.P.V. en N.E.V.

Hoe staat het G.P.V. ten opzichte van „niet-vrijgemaakte” gereformeerden?

Op deze vraag willen we in dit artikel nader ingaan.

■ groeiende samenwerking tussen G.P.V. en N.E.V.

Het G.P.V. is een **confessionele** partij. Dat wil zeggen: een partij die in haar grondslag de drie formulieren van enigheid heeft opgenomen. Daarbij eist zij bij de toetreding van haar leden een **metterdaad** „gehoorzamen” aan die belijdenis. En dat geschiedt naar haar overtuiging alléén in de Vrijgemaakte kerken „binnen het verband”.

Het N.E.V. was aanvankelijk een soort „**supportersclub**” van het G.P.V. met als doel stemmen te werven voor het G.P.V. om zo mee te helpen aan de realisering van het z.g. „Richtlijnenprogram” van het G.P.V. Later, in oktober 1968, trad het N.E.V. op als **zelfstandige** politieke partij. Het hield als grondslag „de Heilige Schrift als enige en volkomen regel des geloofs”. En het streefde ernaar bij de verkiezingen met eigen kandidaten uit te komen. Daarbij werd gedacht aan en gehoopt op het plaatsen van N.E.V.-kandidaten op de lijsten van het G.P.V. Men beoogde, anders gezegd, een zogenaamde „ineenschuiving” van lijsten

Op 11 december 1971 verklaarde de Verbondsraad van het G.P.V. evenwel dat van zo'n „lijsteneenschuiving” geen sprake kon zijn. Het G.P.V. zou bij de verkiezingen uitkomen met lijsten waarop alléén G.P.V.-ers zouden voorkomen. In reactie daarop besloot het N.E.V. toen dat het zelfstandig in de politiek zou gaan optreden en dus ook bij verkiezingen eigen kandidaten zou stellen. Wel hoopte het dat het met het G.P.V. tot een **lijstencombinatie** zou komen indien dat mogelijk werd. (Zoals men weet is dat nu, dank zij een recente wetswijziging, inderdaad mogelijk geworden.)

Bij al zijn activiteiten streefde het N.E.V. maar een, zoals zij dat uitdrukte, „Evangelische Concentratie in de politiek”. Een concentratie van alle reformatorische krachten, groepen, mensen met het oog op het voeren van authentieke reformatorische politiek.

Van de aanvang af bestond er een uitstekende verhouding tussen de leiding van G.P.V. en N.E.V. Uit de besturen van beide partijen was een „Contactraad” gevormd, die geregeld vergaderde en waarin de samenwerking der partijen een concrete gestalte ontving. Er werden voorts openbare gemeenschappelijke samenkomsten gehouden en dito activiteiten ontplooid. Zo kwam er o.a. een brochure uit onder verantwoordelijkheid van **beide** partijen, die tot titel had: „De Nationaal Christelijke politiek van G.P.V. en N.E.V.”. Inniger kan het wel niet! Om alle nog binnen het G.P.V. levende bezwaren tegen deze hartelijke samenwerking tussen de zusterpartijen weg te ruimen, en die bovendien principieel te funderen, werd ten overvloede door het G.P.V. nog een commissie benoemd waarin alle kopstukken van het G.P.V. zitting kregen, o.a. Jongeling, Verbrugh, Kamphuis, De Vries, Veurink enz. Deze commissie produceerde een onvangrijk en indrukwekkend rapport „Zelfstandigheid en Samenwerking in de Politiek”, waarin geadviseerd werd de bestaande samenwerking te continuëren en te verstevigen.

En daarna, op 4 maart 1972, werden door de Algemene Vergadering van het G.P.V. de ideeën van deze commissie aanvaard en kreeg de samenwerking tussen de twee partijen haar definitieve gestalte.

Men was het echt ééns geworden wat dat betreft.

Een paar dagen later verscheen er in de pers een in opgewekte toon gestelde verklaring van de genoemde „Contactraad” waarin het bondgenootschap tussen de twee partijen krachtig werd onderstreept en met kennelijke vreugde werd bekend gemaakt.

Tegelijk constateerde het hoofdbestuur van het N.E.V. publiek dat „de bondgenootschappelijke samenwerking van N.E.V. en G.P.V. was bevestigd en verstevigd.”

Het leek alles voortreffelijk te gaan.

De band was ná 4 maart 1972 zo innig en stevig als maar mogelijk was. De samenwerking tussen de partijen stond om zo te zeggen in volle bloei en beloofde weldra rijke vruchten te dragen.

■ de vreemde breuk

Maar zie — bij het eerste horen onbegrijpelijk! — op 27 mei, nog geen drie maanden na de definitieve verbondssluiting komt het tot een radicale breuk tussen de twee zusterpartijen!

Een buitenstaander moest wel vragen: hoe is dat in de wereld mogelijk?

We zullen daar nu iets van zeggen.

Op 29 april werd door de algemene vergadering van het N.E.V. een aantal besluiten genomen op grond waarvan het G.P.V. zei: **En nou is het tussen u en ons uit — radikaal en voorgoed!**

Bij het verhaal over de breuk moeten we ons natuurlijk allereerst bepalen bij wat daarvan publiek is geworden.

Het breekpunt tussen de twee partijen kan natuurlijk niet gelegen zijn in de „grotere zelfstandigheid” van het N.E.V. Evenmin in de eventuele „eigen kandidaatstelling” door die partij. En ook niet de „Evangelische concentratie in de politiek” die het N.E.V. tot stand wilde brengen. Want dat alles wat tot op de bodem bekend toen op de grote dag, 4 maart, het bondgenootschap tussen G.P.V. en N.E.V. werd bezegeld.

Wat was dan wel het breekpunt?

In de brief van 27 mei waarin de Verbondsraad van het G.P.V. de breuk met het N.E.V. bekend maakte wordt drieërlei oorzaak van het afknappen van de relatie genoemd:

1. Het N.E.V. wil „op voet van gelijkheid samenwerken met onder andere S.G.P. en rechts A.R.P./C.H.U., die structureel andere programma's hebben. Van realisering van ons program komt op die manier niets terecht.”
2. Het N.E.V. zal voortaan de verkiezingen (wat betreft de kandidaatstelling en de in verband daarmee te voeren propaganda - C.V.) zelfstandig regelen en dan niet meer in de „Contactraad” met het G.P.V.
3. Het N.E.V. is nu „overgegaan in een groepering van kiezers, die streven naar allerlei bundeling, en haar leidende politieke doel achterstellen bij dat bundelingsstreven” (Ons Politeuma, 10-6-'72).

Wie de ontwikkeling van de relatie tussen G.P.V. en N.E.V. gedurende de laatste jaren goed heeft gevolgd moet wel met grote verbazing van deze „echtscheidingsgronden” kennis hebben genomen!

Ik wijs eerst op wat onder 2 en 3 is gezegd.

Dat het N.E.V. tot eigen kandidaatstelling wilde komen was allang voor 4 maart bekend. Dat was nota bene door de eigen houding van het G.P.V. noodzakelijk geworden! Die partij wilde immers van geen „lijsteneenschuiving” weten! Wát bleef het N.E.V. daarna anders over dan zelfstandig op te treden. En wat nog veel meer zegt: dit „zelfstandig optreden” was op de dag van de verbondssluiting reeds ten volle een feit en had daarvoor geen enkele hindernis gevormd.

En wat het „bundelingsstreven” betreft dat was reeds van zijn geboorte af aan een kenmerkende karaktertrek van het N.E.V. geweest! Het schreef al in 1971: „Er is in het verleden dikwijls geklaagd over het feit, dat de principiële krachten in Nederland zo moeilijk waren te bundelen. Deze klacht geldt zeker niet voor het N.E.V. Want hierin schaarde Gereformeerden, Hervormden, Christelijk Gereformeerden, Doopsgezinden, Vrij Evangelischen, Luthers, Baptisten, Pinkstermensen enz. enz. zich eendrachtig achter het vaandel van een Schriftuurlijke politiek.”

Het is zonder meer onwáarachtig dit „bundelingsstreven” dat het N.E.V. van de aanvang in praktijk wilde brengen, aan het G.P.V. ten volle bekend was en voor de tot dusver in praktijk gebrachte samenwerking nooit een belemmering was geweest, nu opeens als een grond voor de breuk aan te voeren.

Dit over wat onder 2 en 3 werd genoemd.

Maar ook met het onder 1 genoemde is het een vreemde geschiedenis. Daarin gaat het over het samenwerken van het N.E.V. op voet van gelijkheid met onder andere S.G.P. en rechts A.R.P. en C.H.U.

Voor zover die betrekking heeft op de reeds genoemde „Evangelische concentratie in de politiek” die het N.E.V. nastreeft kán dat deze samenwerking geen breekpunt vormen. Want zoals we reeds opmerkten beoogde het N.E.V. die reeds vanaf het begin van zijn publieke optreden! Die was op zichzelf ook nooit een bezwaar geweest voor het G.P.V. om met het N.E.V. samen te werken!

Het G.P.V. heeft er van zijn kant trouwens ook nooit bezwaar tegen gemaakt dat allerlei personen en groepen zijn politiek steunden! Er kwam zelfs wel eens een rooms-katholiek door het T.V.-venster kijken om in de zendtijd van het G.P.V. de politiek daarvan aan te bevelen! Maar toch school er in wat onder 1 werd aangeduid wel iets bedenkelijks.

De uitspraak die daarin gedaan wordt werd namelijk geformuleerd in reactie op 'n besluit van het N.E.V. dat door de leiding van het G.P.V. in „Ons Politeuma” als volgt werd weergegeven: „Het N.E.V. wil landelijk, regionaal en gemeentelijk een christelijke politiek beleid op basis van het onvoorwaardelijk gezag van de bijbel als Gods Woord. Het wil daartoe op voet van gelijkheid, samenwerking met andere partijen en groeperingen, met name het G.P.V., de S.G.P. en rechts A.R.P./C.H.U.”. Dit besluit is inderdaad, zoals het hier is geformuleerd, om het zacht te zeggen: heel erg vreemd.

Toen ik dat voor 't eerst las vroeg ik mij verbaasd af: Wat wil het N.E.V. nu? Hoe kan het N.E.V. nu in 's werelds naam willen samenwerken met **groeperingen** in, dus met **delen** van de A.R.P. en C.H.U.? Dat betekent toch immers niets minder dan dat ze die **groeperingen** in die partijen wil overhalen tot de samenwerking met een partij — het N.E.V. — die nota bene als concurrerende partij van de A.R.P. en de C.H.U. werd opgericht!

Dit streven van het N.E.V. betekende in feite het pogen een aantal

A.R.P.- en C.H.U.-mensen te verleiden tot een in wezen slechte daad! Want als men, lid van de A.R.P. of C.H.U. zijnde en blijvende, gaat samenwerken met het N.E.V. betekent dat inderdaad het plegen van een immoreel politiek bedrijf!

Maar — de zaak ligt geheel anders!

Dat werd me duidelijk toen ik in het orgaan van het N.E.V. de officiële tekst van dit besluit las. Die luidt namelijk zo:

„Het N.E.V. wil landelijk, regionaal een christelijk politiek beleid op basis van het onvoorwaardelijk gezag van de bijbel als Gods Woord. Het wil daartoe, op voet van gelijkheid, samenwerking met andere partijen en groeperingen, met name G.P.V., de S.G.P. en rechts A.R.P./C.H.U. **LAATSTGENOEMDEN DIENEN ZICH DAN ECHTER WEL VAN HUN RESPECTIEVELIJKE PARTIJ, NAMELIJK DE A.R.P. EN DE C.H.U. LOS TE MAKEN.**”

Tot mijn grote verbazing bleek me toen dat in de officiële G.P.V.-mededeling deze laatste zin was **weggelaten!** En deze zin maakt de zaak radikaal anders dan men uit de G.P.V.-mededeling moest opmaken.

Men vraagt zich als men zich dit realiseert af: Waarom liet het G.P.V. deze zin weg?

Ik wil hieromtrent geen gissingen maken.

Alleen moet geconstateerd worden dat door het **officiële** besluit van het N.E.V. deze partij precies dezelfde is gebleven als vóór haar verbondssluiting met het G.P.V. En daarom kan dit besluit geen werkelijke grond zijn voor de door het G.P.V. tot stand gebrachte breuk!

Maar, zal iemand zeggen, er wordt in het geciteerde besluit toch ook gesproken over een eventuele samenwerking met de S.G.P. ? Inderdaad.

Maar, merkwaardig, in de mededeling over de breuk die het G.P.V. gaf en in Ons Politeuma werd gepubliceerd, werd daarover met geen enkel woord gerept! Vond men dat niet zo belangrijk?

Het is toch de moeite waard te vermelden wat het N.E.V. over deze samenwerking uitsprak. Het is het volgende:

„Het N.E.V. overlegt, zowel met het G.P.V. als met de S.G.P. over samenwerkingsvormen (pers, brochure, voorlichting, sprekers, studies, lijstineenschuiving, lijstverbindingen, steun aan met name te noemen personen en instellingen enz.) **voorzover de met het G.P.V. bestaande bijzondere wijze van samenwerking in acht wordt genomen.**”

Men lette op deze laatste zin.

Het N.E.V. wilde in een of andere samenwerking dus niets doen wat met haar band aan het G.P.V. in strijd kwam. Het verbond met die partij wilde ze vóór alles en in ieder opzicht laten praevaleren en nauwgezet houden.

Bovendien sprak het N.E.V. ook nog het volgende uit:

1. Het N.E.V. houdt vast aan het „Richtlijnenprogram” van het G.P.V.

2. Het N.E.V. blijft loyaal alle verplichtingen nakomen, die het ten opzichte van het G.P.V. heeft aangegaan.

3. Het N.E.V. is bereid, als dat mogelijk wordt (en het is nu, zoals men weet, mogelijk - C.V.) aan te sturen op verbinding van twee zelfstandige kieslijsten.

■ dubieus en ondoorzichtig!

Als men dit alles zorgvuldig overweegt vraagt men zich af: wat was de **werkelijke** reden, oorzaak, grond voor de breuk tussen G.P.V. en N.E.V. die door eerstgenoemde partij werd geforceerd?

Voor zover bekend is heeft de Verbondsraad van het G.P.V., nadat de besluiten van het N.E.V., die als grond voor het afbreken van de bestaande relatie worden genoemd, waren genomen, met het bestuur van het N.E.V. geen contact meer gehad en heeft ook de „Contactraad” niet meer vergaderd.

Waarom heeft men dat na een zo langdurige en intensieve samenwerking niet gedaan?

Wat was de reden daarvan?

Moest men over wat het N.E.V. had uitgesproken niet eerst praten voor men zó bot afscheid nam?

De vraag die bij de overweging van de publiek geworden feiten moet opkomen is deze: Was de eigenlijke reden voor de breuk in feite **een andere** dan in de officiële publicaties wordt gesuggereerd?

En wilde men die reden soms niet duidelijk en publiek bekend maken? Sloeg het orgaan van het N.E.V. „Staat en Evangelie” (juni, juli 1972) de spijker op de kop toen het schreef:

„Het is bekend, dat de samenwerking van het G.P.V. met het N.E.V. bij een aantal leden van het G.P.V. reeds lang een omstrede zaak was. Daarover behoeft geen twijfel te bestaan. Wanneer dan de Generale Verbondsraad op een bepaald moment voor de keus komt te staan tussen een scheuring in eigen gelederen en een verbreking van de samenwerking met een niet door allen, om kerkelijke redenen niet ge waardeerde bondgenoot, kunnen wij voor de gedane keuze zelfs begrip opbrengen. Het gaat immers hierbij om een keuze waarbij de eenheid in eigen G.P.V.-gelederen werd gered en bewaard. De hieruit voortgevloede scheiding tussen G.P.V. en N.E.V. zien wij niet zonder diep leedwezen en we zullen die blijven betreuen.”

De breuk tussen het G.P.V. en het N.E.V. is als men let op wat het G.P.V. publiceerde een dubieuze en ondoorzichtige aangelegenheid.

De reactie erop van het N.E.V. is broederlijk en voornaam.

Maar hoe men ook over de geslagen breuk moge denken, één ding werd daardoor goed duidelijk: van een hartelijk samenwerken met niet-vrijgemaakten wil het G.P.V. **niets** weten.

Laat staan van een lidmaatschap van dergelijke lieden!

H. AMELINK — LANGERAK

Paulus' brief aan de Galaten

Eenheid 3 : 26-29

We hebben in het voorgaande al gezien dat voor Paulus het binnendringen van de joods-christelijke dwaalleer niet alleen een aanslag betekende op de eenheid van de apostelen, maar ook op de eenheid van de gemeente. De christelijke kerk zou opgesplitst worden, principieel, in een „Joods” deel en in een „Grieks” deel.

Als hij nu de gevaren van de dwaalleer heeft aangetoond komt er in deze versen a.h.w. een lofzang op de eenheid van de gemeente. Ik denk niet dat Paulus het oog heeft op een organisatorische eenheid. Hij schrijft dan ook aan de gemeenten (meervoud) in Galatië.

We zullen hier moeten denken aan het „in eenigheid van het ware ge-

loof”, zoals de H. Catechismus in zondag 21 erover spreekt. In het ware geloof overeenstemmende.

De eenheid bestaat daarin dat we allemaal, joden en heidenen, die in Christus geloven, kinderen van God mogen zijn. De Here Jezus is Gods Zoon. Wij worden om Zij nentwil tot kinderen Gods aangenomen.

De doop is daar een garantie van. We zijn op rekening van Christus gedoopt. Dat betekent ook dat we met Christus bekleed zijn.

Het is goed om als er in de H. Schrift over de doop gesproken wordt te denken aan de doop door onderdompeling. Zoals een volwassen dopeling even „onder water” ging en daaruit weer opstond, zo is Christus voor ons het graf in gegaan en daaruit weer opgestaan. Zie Rom. 6 : 1-5 en de kanttekeningen op de Staten Ver-

taling daar. En zoals aan het uiterlijk van een dopeling te zien was dat hij gedoopt was — schoon gespoeld van het stof aan zijn lichaam — zo moet het ook aan ons te zien zijn dat we met Christus bekleed zijn. We moeten schone kleren aandoen. Ze worden ons aangetrokken door Jezus Christus. Om in nieuwheid van het leven te wandelen. Dan maakt het geen verschil of je Jood of heiden bent. Het is één Heer en ook één doop. Paulus spreekt in de brief aan de Efeziërs over de oude mens afleggen en de nieuwe mens aandoen. Ef. 4 : 17-32. Dat doet ook denken aan het beeld van schone kleren aantrekken. Christus' leven moet gestalte krijgen in ons leven. Het moet aan ons te zien zijn dat we van Hem zijn. Dat geldt van ieder mens.

De eenheid van de gemeente bestaat in de band aan Christus. Dat dat ook zichtbaar dient te worden is duidelijk. Dat dat ook wel consequenties heeft voor de organisatorische eenheid wordt ook niet weersproken, maar het eerste blijft die band aan Christus.

En dan kunnen er in één gemeente grote verschillen zijn. De één

kan Jood zijn van geboorte. De ander lid zijn van een ander volk. De één kan een vrije zijn, de ander een slaaf. (Bij doorlezen van de brieven van Paulus krijgen we de indruk dat een groot deel van de christenen uit slaven bestond in de eerste tijd). De één kan man zijn, de ander vrouw. Maar dat maakt geen verschil voor het aangezicht Gods. Een ieder die in de Here Jezus Christus gelooft, is een kind van God.

Het gaat hier natuurlijk niet over revolutionaire nivellering van de maatschappelijke, staatkundige en geslachtelijke verhoudingen. Want verscheidenheid is niet in strijd met de echte eenheid. Voor zowel de maatschappelijke „underdog” als voor de „kapitalistische” machthebber mag en moet de gemeente een haven zijn. Een gemeenschap, die samen geroepen wordt uit alle rangen en standen, uit volken, talen, rassen.

Van Stempvoort vertelt dat in het ochtendgebed in de synagoge o.a. dit staat:

„Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God, die mijn niet als heiden hebt doen geboren worden — die mij niet als slaaf hebt doen geboren

Hulp bij bijbelstudie

In „Opbouw” verschijnt momenteel een leidraad voor de studie van de brief aan de Galaten. Zij is van de hand van ds Amelink. Het is de bedoeling van de redactie voort te gaan met de publikatie van dergelijke leidraden. Zij doet dat in de hoop dat de lezers daardoor geprikkeld worden zich met behulp daarvan permanent met de bestudering van gehele bijbelboeken bezig te houden. Het zou een prachtig ding zijn als veel lezers zo in het eind van de week zich over de brief aan de Galaten bogen om aan de hand van wat ds Amelink daarover zegt zich te verdiepen in deze machtige brief van Paulus. Welke brief of welk bijbelboek daarna aan de beurt komt weet ik momenteel niet, maar dat zal naderhand wel blijken.

Maar er is met deze bijbelstudie nog meer aan de hand. In overleg met het bestuur van onze persvereniging heeft de redactie aan de drukker verzocht het zetsel van deze artikelen te laten staan. Dat kan dan straks, als de reeks voltooid is, gebruikt worden om deze leidraad tegen een zeer lage prijs in de vorm van een kleine brochure beschikbaar te stellen.

Dit zal, vooral ook gedaan worden met het oog op bijbelstudiekringen. Het is ons bekend dat overal in den lande, min of meer georganiseerd, dergelijke kringen bestaan. Wij zijn van overtuiging dat leidraden zoals wij die in „Opbouw” hopen te geven daarvoor goede hulpmiddelen zijn.

Wij hebben met deze uitgave ook het oog op jeugd- en andere verenigingen. En ze kunnen eveneens goed dienst doen bij het bijbelonderzoek in de gezinnen.

Wat dat laatste betreft heb ik onlangs beschaamd geluisterd naar een Jehovah's getuige die bij mij op bezoek was. Die vertelde mij name-

lijk dat hij elke maandag na het avondeten een uur lang met zijn gehele gezin de bijbel bestudeerde. „Ik ben dan voor niemand te spreken”, zei hij. „En als er bezoek komt zeg ik dat wij gewoon zijn met ons gehele gezin op die tijd de bijbel te onderzoeken en dat ik daar nooit van afwijk. Natuurlijk mag ieder die komt met ons meedoen als hij daar iets voor voelt.”

De redactie zou nu graag vernemen of er belangstelling is voor deze leidraden. Ze zullen zeer goedkoop zijn. De bedoeling is niet er aan te verdienen! En het kostbaarste bij drukken van boeken, het „zetten”, is er niet voor nodig. Want dat is al voor „Opbouw” klaar gemaakt. Zouden zij die belangstelling hebben voor deze uitgave dat even aan de administratie van ons blad willen schrijven? Liefst spoedig. En doet U het direct. Anders vergeet U het misschien.

C. V.

Van de redactie

Met het oog op de vakantie ter drukkerij en gezien het feit dat er in de vakantiemaanden aanmerkelijk minder gelezen wordt dan anders, heeft de redactie besloten ons blad NIET te laten verschijnen op 6, 13 en 27 juli en ook niet op 10 augustus.

Wel is het de bedoeling het aantal pagina's over de hele jaargang gelijk te laten zijn. Daarom zult U tot december een aantal keren nummers ontvangen van twaalf pagina's.

A.

BIJBELSTUDIE

worden — die mij niet als vrouw hebt doen geboren worden.”

Tegen een dergelijke verheffing keert Paulus zich wel.

Om het praktisch te maken is het wel nuttig om hierbij te spreken over de vraag of het geoorloofd is om een gemeente zo te organiseren dat je mensen van een bepaalde huidkleur apart zet. Als Joden en heidenen samen mogen eten, ook samen het Avondmaal vieren, dan ook blank en zwart wel, om geen andere kleurverschillen te noemen. Afgedacht natuurlijk van praktische redenen, zoals b.v. taalverschil.

Als we zonen zijn, zijn we ook erfgenamen. Niet minder dan erfgenaam van de wereld. Samen met Abraham. Rom. 4 : 13.

Wereldgeesten 4 : 1-5

De gedachte van het erfgenaam zijn werkt Paulus uit in dit hoofd-

stuk.

Het eerste beeld is zonder meer wel duidelijk. Een erfgenaam kan onder voogdij en toezicht staan, zolang hij b.v. niet meerderjarig is. Hij kan dan maar niet beschikken over wat zijn eigendom is, zonder toestemming van de voogd of voogden.

Moelijker wordt het als Paulus zegt: „zo bleven ook wij, zolang wij onmondig waren, onderworpen aan de wereldgeesten”.

Het is eerst noodzakelijk om te trachten te weten te komen wat met wereldgeesten bedoeld wordt. Het verschil in vertaling van dit woord, dat men aantreft maakt de moeilijkheid wel duidelijk. Het woord dat gebruikt wordt betekent: de rij letters van het alfabet, het A B C. Maar dat brengt ons niet veel verder. Het woord komt verder voor in Gal. 4 : 9, Col. 2 : 8, Hebr. 5 : 12 (daar wordt het in de vertaling van het N.B.G. vertaald met „erste beginselen”. 2 Petr. 3 : 10 (daar wordt het vertaald met „elementen”).

De Willebrordusvertaling heeft steeds het woord „elementen”, behalve in Hebr. 5 : 12. Verder wordt het wel vertaald of „ver-

klaard” met natuurelementen, leerbeginselen en krachten. Deze opsomming doet de moeilijkheid wel zien.

Het nuttigst lijkt me, omdat de vertalingen ons hier in de steek laten, de plaatsen waar het Griekse woord gebruikt wordt met elkaar te vergelijken. En dan valt wel op dat Paulus er iets negatiefs mee bedoeld. Ook in Hebr. 5 : 12, waar de betekenis het duidelijkst is, wordt toch aan de lezers verweten dat zij het nodig hebben dat de eerste beginselen hen weer geleerd worden, hoewel ze, wat de tijd betreft, leraars behoorden te zijn.

In ieder geval is het hier iets negatiefs. Dat maakt 4 : 9 wel duidelijk. Als men luistert naar wat de dwaalleraars zeggen, dan keer je terug tot de zwakke en armelijke wereldgeesten.

Nu keert zich Paulus steeds tegen het herleefde farizeïsme. En hij doet dat tegen gemeenten, die voor het grootste deel uit heidenen gewonnen waren. En dan kan het woord haast niet anders betekenen dan dit: judaïsme is een terugval in het heidendom. Waarom? Omdat alle vreemde gods-

diensten zelfverlossingsreligies zijn en het farizeïsme is niet minder een zelfverlossingsreligie.

Het willen verlost worden door wetswerken is, hoe „godsdienstig” het ook lijkt vaak, toch vreemd aan het Evangelie.

Israël heeft onder de wet geleefd. Dat was een wet ten leven. Want het einde van die wet is Christus. Hij heeft de wet vervuld. De wet was immers tuchtmeester tot Christus (3 : 24). Maar „leven uit de wet” om zo verlost te worden is een vallen in de zonde van hoogmoed. Een terugval in het heidendom. En tegelijk is het daarom in strijd met de komst en het werk van Christus.

Het lijkt me overbodig bij vers 4 lang te spreken over de vraag wat „volheid des tijds” betekent. Als men zegt: juist toen Christus mens werd was de constellatie van de wereld daarvoor het geschiktst, dan dient men daarbij te bedenken dat geen menselijke „structuur” ooit geschikt en bereid is om de Christus te aanvaarden. De volheid des tijds was en is het moment, dat God beschikt heeft en geschikt gemaakt heeft. Ook daarin is niets van de mens.

Boek- besprekingen

Ds A. G. Kornet:
Het boek van Gods lach.
J. H. Kok B.V., Kampen
1973, 140 pag.

Voor in dit boek liet de auteur de tekst afdrucken: „Die in de hemel zetelt, lacht” (Psalm 2:4a). Daar-aan is de titel ontleend. Ds Kornet zegt, dat wij over Gods scheppingswerk discussiëren, en soms vrij nauwkeurig menen te kunnen zeggen, hoe de Schepper wèl en hoe Hij niet te werk gegaan is. „Zou God niet dikwijls moeten lachen, als wij kleine mensjes, ons in onze debatten en polemieken aan zijn wonderen vertellen? (pag. 5).

Deze gedachte van ds Kornet is niet nieuw. Ik herinner me hoe in 1941 Prof. F. W. Grosheide in een rectorale oratie een uitspraak citeerde dat als de engelen lachen willen zij een commentaar op een bijbelboek gaan lezen. En Psalm 2:4a spreekt wel van een heel ander lachen van God, dan ds Kornet bedoelt, hetgeen deze ook volmondig toegeeft.

Dit boekje gaat over het bijbelgezag. Dit blijkt uit de titels van de 15 hoofdstukken b.v. „Is Assen gevallen?”, „van kaft tot kaft”, „omdat het in de bijbel staat” enz.

Eigenlijk zijn het een aantal schetsen, die op gemeentevergaderingen zouden worden gehouden. Maar ze bleken te lang voor lezingen, en zijn toen bij de drukker terecht gekomen. In november 1970 was het manuscript klaar, maar door allerlei omstandigheden werd de uitgave vertraagd (zie pag. 7).

Het boekje doet in menig opzicht sympathiek aan. De schrijver heeft eerbied voor de bijbel. Terecht heeft hij er bezwaar tegen, dat bij menig theoloog uit de jongste tijd veel te weinig nadruk valt op het feit, dat de bijbel geïnspireerd is (zie b.v. pag. 44 en 52 resp. ten aanzien van Hartvelt en Kuitert).

Toch gelooft Kornet dat allen, ook zij die eenzijdig wijzen op de menselijke factor in de H. Schrift, als christen beschouwd moeten worden. Aan de eenheid is hem blijkbaar veel gelegen. In een „cri de coeur” op pag. 7 zegt hij, dat de theologen, wier stellingen hij zo nu en dan aanvalt, zich in grote eerbied buigen over de bijbel, dat zij voluit als Gods Woord zien.

Dit is nu weer te argeloos geredeneerd. Of Kuitert, Lever, Hartvelt en hoe ze verder heten mogen, echte christenen zijn, staat niet aan ons te beoordelen, maar wij moeten afgaan op hun woorden en werken. En dan is het zeker teveel gezegd, wanneer wij stellen, dat ze zich in grote eerbied over het Woord Gods buigen. Prof. Kuitert heeft duidelijk gesteld, dat we net zo min een papieren paus hebben als we de paus van Rome erkennen. Voorts beoogt Kuitert, dat we de traditie

steeds opnieuw „vertalen” moeten, zodat we met wat Paulus zegt over de dood als straf op de zonde en over de positie van de vrouw in de gemeente, in deze tijd zeker niet meer uitkomen.

In het algemeen is het standpunt van Kornet, dat we ons aan de geschreven tekst moeten houden. Maar als de wetenschap onomstotelijk aantoonde, dat het anders is, zou het geen ramp zijn als we onze mening moeten herzien. Zo houdt de auteur tegenover Kuitert en Lever vast aan de historiciteit van de eerste mens, en van de zondeval als historisch feit (pag. 100-117). Hij laat daarbij de mening van vele anderen (o.a. Prof. Oosterhoff, ds D. J. Couvée, Prof. J. P. Versteeg) de revue passeren. Terecht verwijt Kornet ook aan Lever e.a. dat zij bepaalde hypothesen inzake de evolutieer als vaststaand aannemen.

Maar later, in de samenvatting (op pag. 130) lezen we: „Ik geloof dat Adam historisch is, dat er een zondeval is enz. Men kan vragen of ik deze „stelling” zal kunnen handhaven. Naar mijn mening zou ik die niet mogen handhaven wanneer het tegendeel **overtuigend bewezen** werd”. Kornet vindt dat de eerbied voor de bijbel met zich meebrengt, dat we niet krampachtig mogen vasthouden aan opvattingen, waarvan de onjuistheid bewezen is. Hij betwijfelt of ooit zulk een stringent bewijs geleverd zal worden. Maar mocht dit gebeuren, dan is dit niet schokkend volgens Kornet. Het geschreven Woord blijft onveranderd, en er verandert evenmin iets aan de boodschap.

Hier zouden we heel wat vragen kunnen stellen. Bestaat de mogelijkheid, dat bewezen wordt, dat iets onjuist is, hetgeen de bijbel duidelijk leert? Zou er ooit overtuigend bewezen kunnen worden, dat Jezus niet lichamelijk opstond, dat onze Heiland geen genezingen verrichtte enz.?

Voorts lijkt het me onjuist de boodschap zo van het feit los te koppelen als Kornet hier doet.

De schrijver wil duidelijk een middenpositie innemen. Hij heeft belangrijke bezwaren niet alleen tegen de bijbeluitleg van Kuitert, maar ook tegen Hartvelt en tegen het hervormde synodale geschrift „Klare wijn”. Tegen laatstgenoemd werk merkt Kornet tersnede op, dat wij bij de inspiratie niet met een onbruikbaar begrip te maken hebben, maar met iets dat de Schrift ons zelf leert (pag. 52).

Maar Kornet heeft ook kritiek op de mensen van de „rechtervleugel”, b.v. op dr J. Schelhaas Hz. Kornet bespreekt uitvoerig diens boekje: „De Heilige Schrift in de cahiers voor de gemeente”. De bedoeling van Schelhaas was m.i. duidelijk te maken, dat we de menselijke factor in de H. S. nooit los mogen maken van de goddelijke, zodat we nooit de bijbelkritiek een kans gaan geven door een beroep op het feit, dat de bijbel door feilbare en beperkte mensen geschreven is. Het is de vraag of Kornet dit voldoende heeft gehonoreerd, want hij schrijft b.v. „Het lijkt er veel op of hij (Schelhaas) juist moeite doet om iedere gedachte aan het zwak-menselijke weg te nemen” (pag. 60).

Ook als dr Schelhaas aantoonde, dat veel z.g. tegenstrijdigheden in de bijbel best op te lossen zijn, toont Kornet zich gereserveerd. Wel erkent hij, dat de argumenten van

Schelhaas het overwegen meer dan waard zijn (pag. 61). Maar niet altijd is hij overtuigd. Dat hoeft natuurlijk ook niet. Toch kunnen we Kornets redenering niet altijd volgen. B.v. bij de kwestie van I Kon. 9:11 en II Kron. 8:2 (gaf Hiram steden aan Salomo of omgekeerd?) toont Schelhaas aan dat het best kan zijn, dat Hiram de steden aan Salomo heeft teruggegeven — hij beroept zich hiervoor op verschillende autoriteiten, b.v. op de joodse exegeet Kimchi. Nu schrijft Kornet „Maar intussen is helemaal niet bewezen, dat er van tegenstrijdigheid geen sprake is” (pag. 64). Maar dan maakt Kornet de bewijslast te zwaar. Als er iets te „bewijzen” is, dan niet meer dan dat de twee teksten elkaar niet **behoeven** tegen te spreken.

Het voornaamste bezwaar tegen Schelhaas noemt Kornet op pag. 65. „Bijzonder jammer vind ik het”, schrijft hij, „dat dr Schelhaas steeds veroordelend spreekt over theologen, die een andere zienswijze hebben dan hij. Waar kritiek op z'n plaats is, behoeft veroordeling nog niet noodzakelijk te zijn”.

Kornet wil Kuitert e.a. dus als broeders blijven zien. Hij weigert hen als Schriftaanranders te brandmerken. Nu moeten we zeker oppassen grote woorden te gebruiken. De vraag is echter of we zo vrijmoedig als Kornet dat doet kunnen zeggen, dat vruchtbare besprekingen en opbouwende kritiek op elkaar mogelijk zijn, (pag. 129) en dat wij het over dezelfde bijbel hebben (pag. 38), en dat het heel anders is als bij Bultmann voor wie de bijbel tot een verzameling mythen geworden is. Want al spreekt Kuitert niet over mythen, het verhaal van Jona is voor hem niet meer dan een midrasj, op de vragen van Koers over de realiteit van de brandende braambos en de wonderen bij de uittocht weigerde Kuitert (veelzeggend) te antwoorden. Bultmann wil uit dat boek vol mythen, die de mens van deze tijd niet meer kan geloven, de „Verkondiging” halen, en Kuitert „vertaalt” de verhalen van O.T. en N.T. zo dat ze de moderne mens aanspreken. Is er zo veel verschil? Het zou ons te ver voeren als we alles moesten documenteren. Maar we kunnen verwijzen naar de opstellen van Kuitert „De taal van de prediking” en „De waarheid gaat bovenal”. O.i. is ook Kornets kritiek op Kuiterts opponent W. H. Velema niet juist. De auteur vraagt zich af, of Velema inzake Gods bondgenootschap geen conclusies trekt, die Kuitert nooit bedoeld heeft, b.v. dat het zijn Gods van de mens afhankelijk wordt. M.i. had Kornet tegenover de zorgvuldige en geduldige analyse van Velema bewijzen moeten aanvoeren. Die geeft hij niet. Ook is het niet juist Kuitert alleen van verkeerde accenten te beschuldigen, die misverstanden zouden veroorzaken.

Kuitert heeft zijn gedachten in het algemeen helder en trefzeker geformuleerd (al zijn het helaas vaak heel onbijbelse gedachten). Zijn godsleer, waarmee Kuitert al vanaf 1962, en daarvoor, bezig was, is te zeer doordacht, dan dat men hier van eenzijdigheden en onzorgvuldigheden zou kunnen spreken.

Kornet zelf zegt dat het ten aanzien van de in de bijbel overgeleverde geschiedenis ongeoorloofd is

te zeggen dat het **niet** gebeurd is; het kan wel anders gebeurd zijn (pag. 73, zie ook 130). Dit lijkt ons een ongeoorloofde onderscheiding. Want de details die dan anders zouden zijn, behoren óók tot de geschiedenis. Hoe vèr gaat Kornet dan met zijn stelling dat het niet precies zo hoeft gebeurd te zijn? Het kan voor 10% maar ook voor 90% anders geweest zijn!

In het algemeen kunnen wij dit geschrift wel waarderen, het staat vèr boven allerlei wilde bijbelkritiek. Maar de auteur staat m.i. te argeloos tegenover veel wat er tegenwoordig op de theologische markt komt. Hij onderscheidt, dacht ik, niet genoeg de geesten, en denkt te gemakkelijk dat Kuitert en Schelhaas (om deze twee maar te noemen) eens aan tafel moeten gaan zitten om van elkaar te leren, en de zaak door te praten. Er is echter een diepe kloof die scheiding maakt. Kuyper sprak in 1881 van de Schriftkritiek in haar **verderfelijk** karakter voor de gemeente des levenden Gods. Dit profetisch spreken mist men tegenwoordig al te zeer.

Resumerend: dit is een in menig opzicht interessant boekje. Het geeft aardig wat informatie over allerlei actuele discussies. Zo is het bij al die debatten een waardevolle bijdrage.

M. J. Arntzen

J. Overduin:
Praten zonder antwoord?
Uitgave J. H. Kok B.V.,
Kampen.

De ondertitel van dit boek luidt: „gedachten over het onze Vader”. Dat geeft de inhoud goed weer. Het is een fijnzinnig boekje over het gebed des Heren. Er wordt eerst ingegaan op vragen als „helpt bidden wel?” Alles is toch bepaald, op de discipline die ook bij ons bidden noodzakelijk is om daarna de afzonderlijke vragen van het onze Vader te bespreken. Er valt alleen maar goeds over te zeggen, al wil dat dan niet zeggen dat je het met elke zin eens bent. Maar het totaal is zo indrukwekkend dat je er na lezing alleen maar stil van kunt worden. Zo stil dat het spreken tot God een des te dringender behoefte wordt.

Alleen dit: het nare bij mij en mijn leeftijdgenoten zal wel zijn: hoe komt deze man, die zo eerbiedig en fijnzinnig weet te schrijven over het gebed dat de Heiland ons Zelf geleerd heeft, zo hard geweest is tegen een even fijnzinnig en eerbiedig man als b.v. Prof. Greijdanus was. Het lidteken van de veertiger jaren wordt weer pijnlijk als je zo iets moois leest.

A.

Dr W. H. Velema:
Het Woord werkt door.
Uitgave J. H. Kok B.V.,
Kampen.

De ondertitel van dit boek luidt: „studies en schetsen ten dienste van de prediking”.

Er staan geen „preekschetsen” in. Maar het bevat wel degelijk uitleg van de Bijbel en zal daarom aan een ieder die de Bijbel liefheeft een grote dienst bewijzen en zij die geroepen worden elke zondag het Woord te bedienen, kunnen het alleen maar tot hun schade ongelezen laten.

Met grote zorgvuldigheid worden de Schriftplaatsen, die behandeld worden, uitgelegd. De grote belezenheid van de schrijver springt ook duidelijk naar voren. Dit boek is echt dienst aan het Evangelie. Dienstbaar om ons.

wel meeuwenkolonies als een nest jonge vossen; zowel parende scholeksters als de hertenbrons. Hoe meer u van de moeilijke benadering van ons wild afweet, des te meer respect krijgt u voor dit schone werk.

A.

Fred. F. Hazelhoff:
Dierenrijk Nederland.
Uitg. Deltos/Elsevier,
Amsterdam/Brussel; prijs
f 10,— (gedurende juni).

Dit is werkelijk een prachtboek voor wie ogen gekregen heeft om te zien hoe rijk aan dieren ons land is. Hazelhoff is een internationaal vermaarde dierenfotograaf (die met telestelsels tot 56 cm werkt!). Als u bedenkt dat op 5 tochten gemiddeld 1 geslaagde foto wordt gemaakt, kunt u berekenen dat de 80 foto's honderden expedities hebben geveerd. De foto's zijn in zwart-wit of in kleuren. U vindt vogels, zoogdieren, reptielen; zowel algemeen bekende als bijna-onbekende; zo-

Ons land blijkt nog zeer rijk aan dieren te zijn; een compliment voor de 35.000 jagers die — voorzover ze meer investeren dan oogsten — met het beheer van deze fauna belast zijn. Voor een deel zijn de foto's in onze grote reservaten opgenomen.

De auteur geeft geen complete opsomming van alle dieren; wel een sterke indruk van wat wij bezitten, wanneer onze ogen opengaan voor de schone schepping. Zo leren we „ons land zien als natuurmonument, niet als een vrijblijvend vuilnisvat”, om met de schrijver/fotograaf te sluiten.

Zie dat U deze maand een exemplaar bemachtigt. Vanaf de volgende maand kost het bijna het dubbele. Het is het viervoudige waard!

D. W. L. Milo

C. VEENHOF - KAMPEN

grootste partij in ons land! — maar alléén op voorwaarde dat de normen van een ware democratie worden gehandhaafd. In de vierde plaats werd door deze kabinetscrisis de polarisatie binnen de z.g. „confessionele” partijen op ontstellende wijze bevorderd. Er is daarin de scherpe tegenstelling ontstaan tussen hen die trouw willen blijven aan de democratische grondregels en hen die het geknoei daarmee hebben getolereerd en bevorderd.

In de vijfde plaats hebben we het beleefd dat door de kabinetssin- elkaarzetters met de z.g. confessionele partijen op een soms lompe wijze „de vloer is aangeveegd”! Achteraf blijkt dat nog erger te zijn geweest dan men tijdens de formatie constateren kon. Men leze wat volgt.

En, om maar niet meer te noemen: we zijn tijdens de kabinetscrisis getuige geweest van het bekende, verschijnsel dat men de dwaasheid beging een kwaad te bestrijden **door er aan mee te doen!** De P.v.d.A. met zijn satellieten polariseerde als bijna nooit te voren in onze parlementaire geschiedenis. En alom werd in het confessionele kamp nota bene geroepen: Wij moeten meedoen met de club van Den Uyl want wij moeten de polarisatie **niet bevorderen.** Dat is zo iets als de duivel weerstaan door hem een handje te helpen.

Tegelijk moet ook en nadrukkelijk gezegd worden dat de V.V.D. met zijn leus: „Den Uyl nooit in het Catshuis!” even hard polariseerde als haar antagonist de P.v.d.A.! Een paar interessante close-ups over de kabinetformatie leverde het Friesch Dagblad. Ze spreken voor zichzelf. Hier is het eerste:

In het Parool heeft de heer Burger ook zijn verhaal gegeven over zijn besprekingen met de heren Andriessen en Aantjes.

Het is hoogst interessant om dat te lezen. Daarom willen wij het onze lezers niet onthouden. De man van Het Parool leidt dit gedeelte aldus in:

„Een protestants opgevoede man (mr Burger) helpt een Gereformeerd opgevoede man — Den Uyl — aan een progressief kabinet, waarin christelijke partijen eigenlijk alleen

maar worden geduld. Sterk staaltje van deconfessionalisering. Gaf het een mooi gevoel van triumpf, dat het eindelijk was bereikt?”

En dan geeft Het Parool het antwoord (van Burger) aldus weer:

„Het is goed gelopen naar mijn zin. Ik kan niet zeggen, dat ze zich hebben uitgesloofd om het me aangenaam te maken. Maar ja, ik had natuurlijk wel ervaring, en ik heb dat de heren, toen ze bij de formatie een beetje lastig waren, ook gezegd. Ik heb gezegd: Ik ben langer fractie-voorzitter geweest dan jullie met z'n drieën bij elkaar en van een fractie die groter was dan die van jullie drie bij elkaar, dus je moet nou niet denken dat ik snel geïmponeerd ben als jullie zo plechtig voor de dag komen.

Enfin het is gebeurd. Ik begrijp alleen niet, dat de heren die nou meedoen zo staan te jammeren in de Tweede Kamer?”

Aldus de heer Burger in Het Parool.

Je kunt dit wel ongeveer zo vertalen: Burger heeft de fractievoorzitters als drie kwajongens behandeld. Dat is niet bepaald gedistingeerd! Maar het is wel erg dat Aantjes en Andriessen zich dat lieten welgevallen! Niet om hun partijen. Maar om de zaak van het volk!

Boven het volgende stuk plaatste het F.D. het opschrift: „Inbraak en géén inbraak”.

Het is bekend, dat de heer Burger als kabinetformateur twee A.R. heren bereid vond, om toe te treden tot het kabinet-Den Uyl. Zij deden dat, zonder hun fractie te raadplegen, zonder zelfs hun fractie vooraf in te lichten. Toen werd het bijna komisch, dat de meerderheid van de fractie, na veel gepraat, dat persé geen onderhandeling mocht hebben, achteraf, weken later, die beide heren nog „groen licht” gaf.

De heer Burger had dezelfde tactiek ook kunnen toepassen op de K.V.P., maar hij heeft het welbewust niet gedaan. Dat heeft hij ook aan de redactie van Het Parool uitgelegd.

Ook dat willen wij onze lezers niet onthouden. Andriessen is er in geslaagd zijn fractie bijeen te houden, omdat, aldus de heer Burger: „ik er geen behoefte aan had om het anders te doen, want u moet goed begrijpen dat zij in staat zijn — in tegenstelling tot de antirevolutionairen — om een kabinet weg te werken door hun getal, met medewerking van de liberalen en zo natuurlijk”.

En verder: „Het was gemakkelijk genoeg geweest om een handvol K.V.P.-ers bereid te vinden om mee te doen”. Dat is dus duidelijk. „Ik” dat wil zeggen de heer Burger, heb wel bij de A.R.P. aangestuurd op een breuk, maar niet bij de K.V.P., hoewel ik dat laatste gemakkelijk óók had kunnen doen. Maar om hun getalsterkte in de Kamer heb ik daarvan afgezien. En dáardoor heeft de heer Andriessen zijn club bij elkaar kunnen houden. Vergeleken bij deze openhartigheid zijn de replieken in de Tweede Kamer een schimmig spel geweest.

Inderdaad, wat Andriessen en Aantjes in het Kamerdebat over de kabinetformatie ten beste gaven was schimmig en soms zelfs zielig.

Dat kón natuurlijk ook niet anders na alles wat er gebeurd is. Hun bijdrage daaraan was een zuivere vertolking van de rol die

zij bij de kabinetsformatie hebben gespeeld.

Enkele dagen geleden gaf het F.D. nog een paar interessante bijdragen over de voorbije periode van onze parlementaire historie. Ik wil ook die onze lezers niet onthouden. Het eerste werd betiteld met: „Rommelpot” en is deze:

Wie heeft er wel eens een rommelpot „bespeeld”? Het raakt in onbruik, dit instrument, en voor „het jonge volkje” is enige uitleg betamelijk. Met de rommelpot ging je langs de deuren, en je zong met klagende stem. Het was een bloempot, met een varkensblaas er strak over gespannen. Door die blaas een rietje gestoken, en dan moest je met een natte hand langs dat rietje wrijven. Dat gaf een eigenaardig rommelend geluid. Vooral op Driekoningen ging men er mee langs de deuren, maar wij stoorde ons niet aan de kalender.

Je moest er ook bij zingen:

Ik heb al zo lang met die rommelpot gelopen,
En nog geen geld om brood te kopen,
Rommelpotterij, Rommelpotterij,
Geef me een centje, dan ga ik voorbij.

De beide staatslieden, Ruppert en Burger, hebben ook dagenlang met de rommelpot langs alle departementen gelopen. Want zij konden Marcel niet kwijt. Marcel van Dam, eenmaal de aanvoerder van Nieuw Links, maar later aangepast, en nu de favoriet van Den Uyl.

Maar Van Doorn had hem geweigerd, en elders konden ze hem ook niet kwijt. Zo werd er geleurd met Marcel van Dam.

Ik heb al zo lang met Marcel van Dam gelopen,
En nog is er geen één, die hem wil kopen,
Rommelpotterij, Rommelpotterij,
Geef hem een kansje, of het is voorbij.

Zo ging het dagen lang, met deze rondtocht van de beide staatslieden, die met de formatie van het kabinet-Den Uyl waren belast. Er is veel bij deze formatie gebeurd, dat nooit eerder is vertoond. Ook deze rondtocht met de rommelpot niet.

Voor de Varaman Van Dam is het wel het ergst. Hij zou een ombudsman moeten hebben, om er tegen op te komen, dat er zó met hem werd geleurd.

Typerend voor de gang van zaken is ook het volgende:

Voor het eerst in de geschiedenis overtreft het aantal staatssecretarissen dat van de ministers. Zestien ministers en zeventien staatssecretarissen. „Och myn leave sawntjin!”

We gaan blijkbaar Italië achterna.

Maar het is géén bezuiniging. Elke staatssecretaris krijgt een hoog salaris dat al gauw in de buurt van 'n ton komt te liggen. Iedere staatssecretaris krijgt van rijkswege een auto van klasse ter beschikking, met een chauffeur. Elke staatssecretaris krijgt een secretaresse en 'n plaatsvervangende secretaresse. „Ik verbindt u door”. Elke staatssecretaris krijgt zijn eigen mooie kamer met daarnaast een kamer voor de secretaresse. Het kost allemaal nog al wat, zeventien staatssecretarissen. Maar tot dat magische getal zeventien (prof. Huizenga heeft er eens op gewezen, dat het van ouds een magische functie heeft) is men niet gekomen, omdat de werkzaamheden zo'n groot aantal noodzakelijk maakte, maar omdat het een kwestie was van **politiek koekhampen.**

Daarom moest er met de secundant van de heer Den Uyl, Marcel van Dam, zo geleurd worden van departement naar departement, totdat volkshuisvesting hem plaats bood. Daar zal men nu werk voor hem proberen te zoeken.
Sijmen betaalt.

Ten slotte volgt nog een boeiende bijdrage over de sublieme cultuurpolitiek van onze regering. Er stond boven: „Bloei der letteren”.

Sommigen menen, dat de Nederlandse letterkunde ondanks Jan Wolkers en Gerard van het Reve, die geregeld op de middelbare scholen worden geprezen, toch geen tijd van bloei heeft. Het tegendeel is waar. Het is officieel vastgesteld. Wij groeien vast in tal en last. Er is een fonds voor de letteren, door de regering ingesteld, dat geld uit de schatkist uitdeelt aan letterkundigen. Het is natuurlijk een Stichting. Dat is in zo'n geval het handigst. Voor 1973 is de pot verdeeld. En honderd en veertig letterkundigen krijgen ieder een „prijs” — Bij sommigen heet het een stipendium, bij anderen een toelage, en voor weer anderen een restbeurs. De overheid had 802.000 gulden beschikbaar gesteld, om te verdelen.

Als letterkundige kan je een aanvraag indienen. Tweehonderd en veertig letterkundigen hielden in 1973 hun hand op. Honderd werden voor vol aangezien en kregen niets op de hand. Honderd en veertig letterkundigen wél. Waarde lezer, denk daar niet licht over. Honderd en veertig letterkundigen, wier buidel mede door de staat, dat wil zeggen, door Sijmen, wordt gevuld.

Tien kunstenaars zijn er bij van bijzondere klasse. Die krijgen elk een maximum stipendium van 10.000 gulden ieder. Hun namen zijn wij momenteel kwijt. Ze zelden ons trouwens niet zo veel...

Het staat er met de confessionele partijen niet best voot. Het „enige landelijke protestants-christelijke dagblad” Trouw werkt ze op een effectieve wijze tegen.

Voor de laatste verkiezingen is er nog al wat herrie geweest in de redactie ervan. De meerderheid wilde per se geen aanbeveling geven om op de „confessionele” partijen te stemmen. Toen heeft de redacteur van de Rotterdamse editie uiteindelijk het „verlof” gekregen om in zijn eigen blad een advertentie te zetten waarin hij nog een goed woordje daarvoor deed. En voorts propageert dat blad behalve alle variaties van de „nieuwe theologie” ook zeer duidelijk de politieke idealen van de P.P.R.

En de mensen van de N.C.R.V. die informatie geven doen desgelijks. Is het een wonder dat vooral de jeugd en door het trieste beeld dat met name de A.R.P. in de laatste maanden vertoonde en door deze propaganda in massa naar de P.P.R. over gaat.

Illusionistische politiek heeft trouwens altijd vooral op de jeugd vat gehad. En bezield, overtuigd, gefundeerd tegenspel wordt haar maar zeer weinig gegeven!

Wie doet er mee?

(6)

Met grote dankbaarheid ga ik mijn 6e „verantwoording” schrijven. Want het kan weer een lange en fijne lijst worden. Het is een plezierig ding te merken dat zo velen zo van harte „meedoen” aan deze actie. Ik zou een heel verhaal kunnen schrijven over de reacties van hen die een abonnement ontvingen! Ze zijn zonder uitzondering zeer positief. Soms krijg ik de opmerking: „Ik ben erg blij met „Opbouw” — ik wist niet dat dit blad bestond!” Wat mij het meest deugd doet is dat er door ons blad inderdaad „herkenning” plaats vindt. Bij velen leeft van ons een totaal vertekend beeld — Zoals bij ons van anderen! En zo iets wordt het best gecorrigeerd door het kennis nemen van elkaars periodieke publicaties.

En nu de rij van „giften en gaven”. 't Begon met f 40,— van (214). Dat was in meer dan een opzicht een goed begin! Ja, ik denk aan mijn belofte! Tot ziens. Van (517) kwam f 20,—. Hebben wij elkaar niet wel eens in D. ontmoet? (803) zond f 20,—. Ook dit is een plezierige ontmoeting. Van (684) kreeg ik f 100,—, wij hebben geloof ik samen wel eens iets unieks beleefd! Achteraf was het toch alles goed. Tot ziens! Dat was een verrassing (486). Gefeliciteerd dat je een van mijn „bazen” geworden bent. Let maar goed op! Dank voor je f 15,—. Ik dacht wel eens, kan uit H iets goeds komen? En ziedaar f 10,— van (389). Hartelijk dank voor uw brief (968) en natuurlijk ook voor de f 40,—. Van een goede, vriendelijke „binnenverbander” (er zijn er héél velen zo!) ontving ik f 100,—. Dat was van (855). Uit „ergens” in Friesland gireerde mij (845) f 10,—. En van iemand die ik, vooral om zijn werk, zeer waardeer (536) f 25,—. Een „oud-Spakenburger” zond mij — die dat ook ben — via een bank f 20,—. Hij zette erbij Hebr. 13 : 7. Ik zet er hier bij 3 Joh. 13 : 4. Oók via een bank kreeg ik f 5,— van een broeder uit het Oosten. Uw gift (850) trof mij bijzonder. Uw man vergeet ik niet. (f 25,—). Alweer uit het Oosten gewerd mij, ook al weer van een goede bekende (292) f 20,—. (342) stuurde mij f 25,—. 't Gaat met ons beider vriend nu gelukkig vooruit. Van de ouders van de eerste in deze rij genoemden (386) kreeg ik f 25,—. Veel dank en tot ziens. En ten slotte uit Amstelveen via de gemeentegiro van

Amsterdam — uit al die nummers kan ik niet goed wijs worden — een gift van f 10,—. En als bekroning van alles uit Canada, gezonden in een hartelijke brief, 5 dollar.

Dat was het dan weer. Alles met elkaar f 505,— en 5 Canadese dollars. En ik kijk al weer uit naar wat weer volgen gaat. U weet: we hebben grote plannen. Doet u ook mee? Als steeds Uw,

C. Veenhof.
Giro 817419

De gemeente wordt opgedragen aan de Heer. Opgeroepen wordt tot waakzaamheid en trouw. Laat Hij onze grote Bouwmeester blijven. Alleen veilig onder Gods hoede. Het toegezegde erfdeel komt zeker. Rijk en heerlijk ons in 't bezit te weten van de Here. Na de dienst werd het woord gevoerd door br C. Huizinga namens kerkeraad en gemeente: U bent, aldus spreker, altijd teruggetreden en hebt het Woord, Het Woord gelaten. We hebben veel aan U en Uw vrouw gehad. Ds Stuy sprak namens de zusterkerken in de classis Kampen, de nabuurse kerk van Steenwijk en als vriend. Br Ritskes namens de Chr. Geref. Kerk. Hij bedankte voor de goede samenwerking en voor het werk door ds Houtman bij hen verricht. Burgemeester Hellinga namens de plaatselijke overheid.

Alle sprekers worden door ds Houtman beantwoord, waarna een ieder in de gelegenheid is om van het gezin Houtman afscheid te nemen.

Adres: R. Schepers, van Oenemastraat 18, Heerenveen, tel. 05130-24440 (scriba). Adres diaconie: R. H. Viekstra, Kievitstraat 8, Heerenveen, tel. 05130-25136. Preekvoorziening: J. de Ruiter, Gaasterlandlaan 6, Heerenveen, tel. 05130-31241. Predikant: vacant.

Kerknieuws

Heerenveen — Afscheid van ds Houtman te Heerenveen. Had de gemeente jl. vrijdagavond in besloten kring afscheid genomen van ds Houtman en zijn gezin, waarbij met een gevarieerd programma goede en hartelijke woorden zijn gesproken en mooie cadeaux zijn overhandigd, vandaag 1e Pinksterdag, heeft ds Houtman in de middagdienst afscheid genomen met een preek over Handelingen 20 : 32.

REHOBOTHSCHOOL HARDINXVELD-GIESSENDAM

Het Bestuur van de Vereniging voor Geref. Schoolonderwijs vraagt voor haar Rehobothschool (10 leerkrachten)

EEN ENERGIEKE

onderwijzer of onderwijzeres

in vaste dienst, van Geref. beginselen.

School dicht bij station, goede studiemogelijkheden, hospiteerschool.

Inl. en soll. aan het h.d.s.: G. Sikkema, Lange Griendswaer 62, tel. 01846-4008.

Te huur gevraagd in Groningen:

ZIT/SLAAPKAMER met kookgelegenheid, voor aank. student medicijnen.

A. Koppenaar, Lupineweg 32 Nunspeet. Tel. 03412-3424.

Welke **PREDIKANT of CANDIDAAT** kan op 22 juli in Voortuizen **voorgaan?**

Graag bericht aan D. van Ommeren, tel. 03429-1274.

Drukkerij „Steenbergen“

★

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerwerk

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Redactieleden	Adres van de Redactie	Advertenties en druk	Abonnementsprijs:	Geref. Persvereniging „Opbouw”
Ds H. Amelink	Ds H. Amelink,	Drukkerij	f 20,— per jaar	Abonnementenadministratie Rotterdamse Rijweg 174, Rotterdam-8 Tel. 010 - 153535 Giro 40.49.45
Ds G. Janssen	Lekdijk 82 b,	„Steenbergen”,	f 10,50 per halfjaar	
Drs H. de Jong	Langerak (Z.-H.)	Slotlaan 220, Zeist.	f 5,50 per kwartaal	
D. W. L. Milo	Tel. 0 1843 - 232	Tel. 0 3404 - 12452	Buitenland: Europa en zeepost f 30,—;	
Prof. C. Veenhof			Luchtpost f 50,—	
Drs H. E. S. Woldring	Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.			